

PREDAREA PROBLEMELOR SENSIBILE ȘI CONTROVERSATE ALE ISTORIEI PRIN METODA INTERVIULUI

Marele savant Nicolae Iorga spunea: „Căci istoria e viața omenească, problemele de odinioară sunt de acum, în altă formă, cu alți oameni...” Mai precis, studierea atentă a trecutului reprezintă un exemplu pentru prezent, dar și o modalitate de prospectare a viitorului.

Lumea secolului al XXI-lea se arată foarte contradictorie în ceea ce privește atitudinea față de istorie. În ultimii ani, tot mai mult, didacticienii, dar și practicienii în domeniul istoriei au afirmat că scopul istoriei în școală nu este, sub nici un motiv, o însușire de informații, date, fapte, evenimente, așa cum era ea înțeleasă în didactica tradițională, ci în primul rând ar trebui să vizeze formarea capacităților individuale ale elevilor, de a înțelege și aborda cu gândirea proprie trecutul umanității la nivel local, național, general și universal, de a efectua comparații, de a analiza și elabora păreri proprii.

În didactica modernă se pune tot mai mult accent pe funcția formativă a procesului de învățământ. Ca atare, profesorul de istorie are rolul de a prezenta o imagine corectă, ce respectă cu exactitate derularea proceselor istorice, tocmai pentru a evita o receptare și o înțelegere greșită din partea elevilor a trecutului istoric care ar putea genera consecințe grave pentru societate – atitudini xenofobe, de intoleranță.

Centrarea demersului didactic pe elev este susținută de mai multe elemente prezente în programele școlare – competențe și activități de învățare. Elevul nu mai este doar un simplu receptor, ci și emițător de păreri proprii. Sunt vizate deopotrivă sursele istorice, terminologia, vocabularul de specialitate, înțelegerea, reprezentarea și interpretarea timpului, spațiului, a faptelor și proceselor istorice, formarea de atitudini și valori. Activitățile sugerate de programa școlară oferă posibilitatea unor abordări flexibile și deschise, elementele de conținut creează motivație și oferă satisfacție în învățare.¹

Pe lângă studierea evenimentelor, proceselor și fenomenelor istorice petrecute de-a lungul timpului, profesorul de istorie nu poate evita abordarea subiectelor controversate și

¹ F. Adăscăliței, M. Bercea, M. Manea, D. Dumitrescu, *Elemente de didactică a istoriei*, Editura Nomina, București, 2010, p. 7

sensibile, deoarece în istoria tuturor popoarelor se pot regăsi probleme de această natură. Istoricii se contrazic astăzi în legătură cu cauzele unor evenimente și cu consecințele acestora asupra societății din diferite perioade istorice. În același timp, elevii, tânără generație, învață istoria și din familie, comunitate, de la prieteni, nu numai de la școală.²

Unul dintre subiectele sensibile și controversate ale istoriei îl reprezintă **Genocidul rromilor** petrecut în perioada celui de-al doilea Război Mondial.

Termenul de genocid se definește prin crimă împotriva unei comunități, ce constă în distrugerea ei totală sau parțială, prin tortură, perversiuni și scăderea premeditară a nivelului de trai sau pur și simplu crimă împotriva umanității (termen introdus în dicționarul juridic internațional de Tribunalul Penal Internațional de la Nürnberg (1945-1946)).³ Acest termen a fost atribuit rromilor, victime ale regimului nazist și al guvernului antonescian în perioada celui de-al doilea Război Mondial, iar pentru evrei se utilizează termenul de holocaust deoarece numărul victimelor este considerabil mai mare. Utilizarea a doi termeni pentru exterminările efectuate în perioada războiului generează controverse în rândul specialiștilor.

Un exemplu de activitate de predare-învățare pe acest subiect desfășurat împreună cu elevii Școlii Profesionale „Danubius” Tulcea, îl constituie interviul cu un supraviețuitor al deportărilor în Transnistria (1942-1944). Împreună cu elevii de la clasa a VII-a m-am deplasat la adresa supraviețuitoarei G. L. din municipiu, care ne-a relatat următoarele:

„Eram copil. Aveam cam doi ani pe atunci, dar îmi amintesc multe întâmplări datorită poveștilor pe care mi le-au spus părinții și frații. Eram cu căruța în Moldova. Soldații ne-au urcat forțat în vagoane de tren spunându-ne: „Hai urcați! Să vă dau să mâncați, îmbrăcăminte.”, așa ne spuneau ca să urcăm în vagoane.

Ne-au luat tot, aur, haine, vase, ne-au luat tot. Am plecat doar cu hainele de pe noi. Ne-au urcat în vagoane de tren, vagoane de marfă, eram cu miile, nesocotiți. Eram numai rromi. Ne luau pe toți la nimereală, ne urcau în vagoane. Bătrânii fugeau după căruțe, dar degeaba. Ne-au luat tot, bani, aur, absolut tot, tot. Ne-au mutat dintr-un tren în altul, cine rămânea pe jos era împușcat, nu-i dădeau viață. În vagoane era întuneric beznă.

² F. Adăscăliței, M. Bercea, M. Manea, D. Dumitrescu, *op. cit.*, p. 52

³ George Genes, *Dicționar istoric*, Editura Carminis, Pitești, 2009, p.106

Ajunși acolo, mâncam pe apucatele, ne-au coborât pe câmp, eram păziți de soldați cu puști. Nu alegeau pe nimeni, fie că erau copii sau oameni mari nu conta, își băteau joc de oameni.

Mergeam prin grâu, erau cu puștile după noi. Am mers kilometri nesocotiți, iar ei cu puștile după noi. Ne-au dus într-un grajd de vaci lung, lung, plin de paie și ne-au lăsat acolo. Ne ascundeam în paie când apăreau soldații pentru că ne era frică. Ne puneau să mergem din sat în sat, nu ne dădeau de mâncare, nici de muncă, ci doar ne chinuiau. Eram vai de capul nostru. Bătuți, amărâți, chinuiți. Mâncam grâul de pe câmp. Aveam de la oamenii din sat o râșniță de grâu pe care părinții o foloseau la măcinat ca să poată să ne facă turte să mâncăm. Ne puneau să adunăm balegă de pe câmp uscată, îi dădeau foc, puneam o tablă ruginită găsită pe câmp, și făceam turte din grâul măcinat la râșniță. Mâncam porumb, frunze de salcie și tei, mâncam ce găseam. Dacă ne prindeau la furat de grâu, porumb sau altele, ne împușcau.

Ei ne dădeau câte o cană de fasole opărită, nu fiartă, opărită. Ce să faci cu ea? Nu puteai s-o mănânci! Nu tu oale, nu tu vase sau ceaune. În ce să faci mâncare? Când am plecat din România ne-au mințit că ne dau case, că ne dau îmbrăcăminte, haine. Nimic! Ne dădeau doar bătaie. Atât ne dădeau. Pe noi copiii, ne luau mamele în spinare atunci când plecau la muncă la unii din săteni. Dormeam pe paie, făceam perine din paie sau frunze pe care le băgam în saci, făceam o groapă în pământ, puneam o bucată de celofan găsită pe câmp, turnam apă și ne spălam în ea pe rând, copiii, oamenii mari, haine, că lighean nu aveam.

Familia noastră a fost la un loc, nu ne-au despărțit, mama, tata, frații care erau zece și cu mine, cea mai mică. Pe noi, rromii, ne lăsau să stăm împreună. Am supraviețuit toți, nu a murit nimeni din familia noastră. Am reușit să ne întoarcem în țară odată cu soldații. Am mers zile în șir pe jos, nici eu nu știu exact. Vreau să spun că deși de-am întors în țară cu toții, toată viața mea am trăit cu frica ca această tragedie să nu se repete. Și soțul meu a fost deportat, el avea pe atunci șapte ani, știa mult mai multe, dar acum nu mai este în viață ca să vă povestească. Ori de câte ori mă doare brațul drept îmi aduc aminte de această nenorocire deoarece un soldat m-a luat și m-a smucit de mi-a rupt brațul. O lună am plâns de durere, dar cine să aibă grijă de noi dacă doctori nu erau. A trecut de la sine.”

Activitatea desfășurată la locuința supraviețuitorului a durat o oră, iar elevii au ascultat povestea intervievatului. Interviuul cu martor a permis o abordare mai directă a evenimentelor istorice. Declarațiile martorului au conținut subiectiv deoarece acesta a povestit întâmplările prin care a trecut împreună cu ceilalți membrii ai familiei sau au suferit modificări datorită

trecerii timpului, a uitării sau a primit informații de la alți membrii ai familiei (părinți, frați, soț-deportat și el). În acest context informațiile relatate de martor trebuie verificate din punct de vedere istoric, iar setul de întrebări pregătit în prealabil a avut rolul de a corecta anumite abateri de la subiect.

Interesul elevilor a fost sporit, aceștia au ascultat cu atenție mărturia bătrânei, au realizat conexiuni cu ceea ce deja știau și au memorat foarte ușor informațiile primite, drept dovadă că tema pentru acasă a constat în realizarea unui proiect cu titlul „O zi din viața unui deportat”. Fiecare temă a fost citită de către elevi, iar informațiile prezentate erau comune ceea ce a dovedit încă odată interesul cu care au participat la activitate.

Implicarea unor supraviețuitori, martori în lecțiile de istorie este benefică deoarece profesorul este un deținător de informații, pe când cel care a asistat direct la evenimente/întâmplări istorice deține o „poveste” istorică încărcată cu emoție, trăiri și sentimente.

Profesorul are datoria de a-i face pe elevi să înțeleagă lumea în care trăiesc. Controversele și momentele sensibile din trecutul istoric nu pot fi evitate în istorie. De aceea, atunci când există elevi care fac parte din culturi diferite, activitatea didactică a profesorului să se bazeze pe discuții, dezbateri de idei între elevi, să utilizeze metoda jocul de rol, să-i obișnuiască pe elevi să învețe să asculte și să accepte opinia celuilalt, să utilizeze mărturiile orale sau scrise a celor care au fost părtași cu evenimentul și să compare aceste informații cu scrierile istoricilor, să îi încurajeze pe elevi să cerceteze trecutul istoric apelând la surse scrise, pagini de internet sau surse orale, să elaboreze prezentări scrise pe care să le prezinte clasei urmând ca apoi să accepte opinii pro sau contra din partea colegilor sau a profesorului.

Trăim într-o societate multi-etnică și multiculturală în care dezvoltarea minorităților s-a realizat pe un fâgaș unitar, reflectat într-o unică istorie, dar și în așa numitele istorii paralele, posibil de conexas atât între ele cât și cu istoria națiunii privită ca un tot. Educarea elevilor în spiritul ambelor abordări este benefică. Elevii care aparțin minorității etnice vor fi în egală măsură familiari cu propria lor istorie și cu istoria statului în care trăiesc, iar elevii care aparțin majorității își vor lărgi orizontul de cunoaștere spre o nouă cultură și o nouă istorie.

Prof. IULIANA LUPAN

Școala Profesională „Danubius” Tulcea

